

สภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยที่มีผลต่อการพัฒนาการตามหลักไตรสิกขา:

กรณีศึกษา นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

University Environment Affecting Development According to Tri-sikkha :

A Case Study of students Mahamakut buddhist University

พระปลัดบุญธรรม บุญธรรมโม¹

Phrapalad Boontham Puññadhammo

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ.2552

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย พัฒนาการตามหลักไตรสิกขาของนักศึกษา และหาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยกับพัฒนาการตามหลักไตรสิกขาของนักศึกษา โดยได้ทำการสุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษา จำนวน 389 รูป/คน จากวิทยาเขต 7 แห่ง วิทยาลัย 3 แห่ง ศูนย์การศึกษา 11 แห่ง ห้องเรียน 3 แห่ง ด้วยการตอบแบบสอบถามแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์และประมวลผลด้วยการใช้ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และไควสแคว์เทสต์ โดยตั้งนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยอยู่ในระดับมาก มีพัฒนาการตามหลักไตรสิกขา อยู่ในระดับมาก สภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยทั้งสี่ด้าน คือ ด้านการบริหาร ด้านการเรียนการสอน ด้านอาคารสถานที่ และด้านการปฏิสัมพันธ์กลุ่มเพื่อน มีผลต่อพัฒนาการตามหลักไตรสิกขาของนักศึกษา

คำสำคัญ 1.สภาพแวดล้อม 2.พัฒนาการตามหลักไตรสิกขา 3.มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ABSTRACT

The objectives of this research were to study students' satisfaction on university environment and students' development on the principle Tri-sikkha (Threefold Training); and find out relationship between university environment and students' development on the principle of Tri-sikkha. The samples were 389 students from 7 campuses, 3 colleges, 11 learning centers and 3 classrooms to whom questionnaires were distributed for collecting of data which were analyzed through frequency, percentage, mean, standard deviation, and χ^2 -test by setting the statistical significance at 0.05. The research results were found that the students' satisfaction on university environment was at the high level and the students' development on the principle of Tri-sikkha was at

¹ อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

high level. University environment in 4 aspects; administration, academic process, places and building, and information among fellow students, effected students' development on the principle of Tri-sikkha.

Keywords:

Environment, Development on the principle of Tri-sikkha, Mahamakut Buddhist University

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การจัดการสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยย่อมมีผลต่อการเรียนการสอนตลอดจนถึงพัฒนาการตามหลักไตรสิกขา ซึ่งกระบวนการพัฒนาพฤติกรรม พัฒนาจิตใจ และพัฒนาปัญญาเพื่อใช้ชีวิตมนุษย์ดำเนินไปสู่ความสมบูรณ์ สภาพแวดล้อมที่ดีย่อมสร้างการรับรู้และสร้างความประทับใจแก่เหล่านักศึกษา สิ่งทั้งหมดในมหาวิทยาลัยมีความสัมพันธ์กับบุคลากรและนักศึกษา ไม่ว่าจะเป็นกฎเกณฑ์ ระเบียบ กติกา ข้อบังคับ รวมทั้งข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่เป็นกิริยามารยาทเหล่านี้ล้วนเป็นสภาพแวดล้อมที่จะเสริมแรงจูงใจให้นักศึกษาเกิดการแสดงออกเป็นการเสริมสร้างในการพัฒนาให้นักศึกษามีคุณสมบัติตามที่มหาวิทยาลัยตั้งจุดประสงค์ไว้ สภาพแวดล้อมเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีส่วนช่วยอำนวยความสะดวกต่อการพัฒนาการตามหลักไตรสิกขา ซึ่งขั้นแรกเป็นขั้นตอนพัฒนาการที่ทำให้เจริญองงามขึ้นจนบุคคลมีความพร้อมทางความประพฤติ วินัยและความสัมพันธ์ทางสังคมถึงมาตรฐานของความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นพื้นฐานแก่การสร้างเสริมจิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์ ขั้นสองเป็นขั้นตอนพัฒนาการให้เจริญองงามขึ้นจนบุคคลมีความพร้อมทางคุณธรรม มีคุณภาพจิต สมรรถภาพจิตและสุขภาพจิตพัฒนาถึงมาตรฐานของความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นพื้นฐานแห่งการพัฒนาปัญญา ขั้นสามเป็นขั้นตอนพัฒนาการให้เจริญองงามขึ้นจนบุคคลมีความพร้อมทางปัญญาถึงมาตรฐานของความเป็นมนุษย์ที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ด้วยปัญญา มีจิตใจโปร่งใสเบิกบาน ไร้ทุกข์ หลุดพ้นจากความยึดติดถือมั่นต่าง ๆ พร้อมทั้งสร้างความรู้สึที่ดีทำให้เกิดพลังศรัทธาและความผูกพันต่อมหาวิทยาลัย ต่อบุคลากรทางสถานศึกษา คณะผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยที่มีผลต่อพัฒนาการตามหลักไตรสิกขาอันเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขในการจัดการศึกษาให้เหมาะสมเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาต่อไป

2. โจทย์วิจัย

นักศึกษาที่มีสภาพแวดล้อมแตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการตามหลักไตรสิกขาหรือไม่อย่างไร

3. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

- 3.1 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย
- 3.2 เพื่อศึกษาพัฒนาการตามหลักไตรสิกขาของนักศึกษา
- 3.3 เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมกับพัฒนาการตามหลักไตรสิกขาของนักศึกษา

4. สมมติฐานการวิจัย

สภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการตามหลักไตรสิกขาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

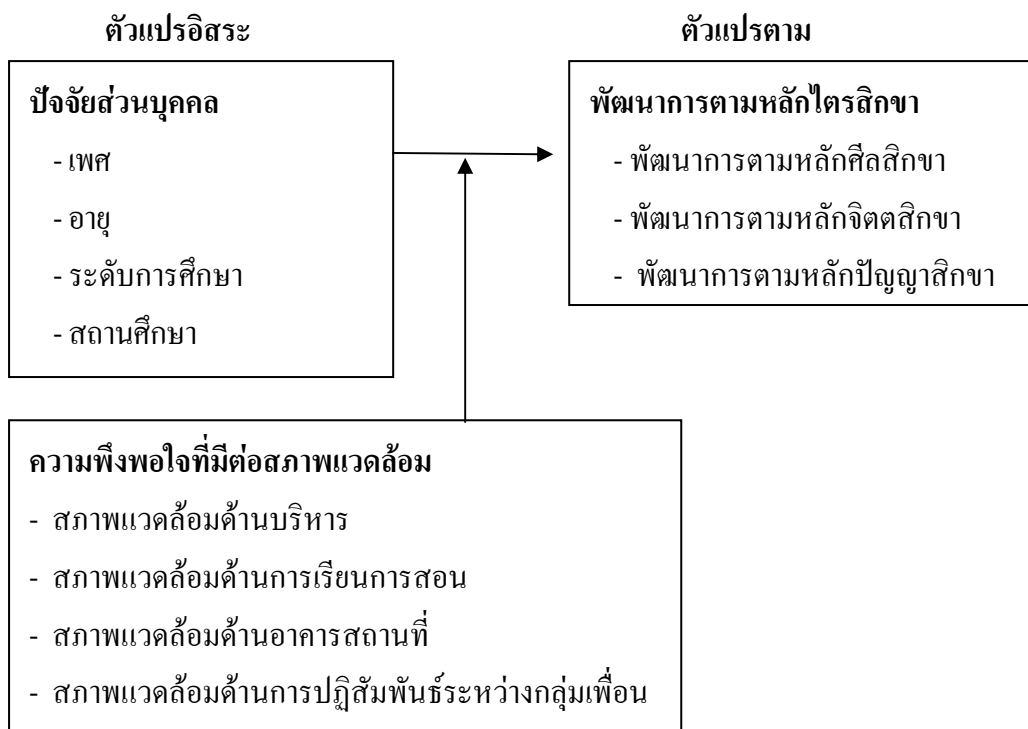
5.1 ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อพัฒนาการตามหลักไตรสิกขาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

5.2 ได้แนวทางปรับปรุงสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่เอื้ออำนวยต่อพัฒนาการตามหลักไตรสิกขาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

5.3 นำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

6. วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาประจำปี 2552 ระดับปริญญาตรี และระดับปริญญาโท จำนวน 13,840 รูป/คน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ส่วนกลาง และ วิทยาเขตในภูมิภาค 7 แห่ง วิทยาลัย 3 แห่ง ศูนย์การศึกษา 11 แห่ง ห้องเรียน 3 แห่ง โดยการแบ่งเป็นสัดส่วนของจำนวนนักศึกษาในแต่ละแห่ง ตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มจำนวน 389 รูป/คน ซึ่งคำนวณตามสูตรของทาโร ยามาเน่ แล้วได้ใช้วิธีการสุ่มแบบระบบ (Systematic Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามของประชากรกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม และข้อมูลที่เป็นทุติยภูมิ (Secondary data) ได้แก่ ข้อมูลที่เป็นเอกสารทางพระพุทธศาสนา และเอกสารที่มีผู้รวบรวมเป็นหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยมีผลต่อการพัฒนาการตามหลักไตรสิกขา โดยได้สร้างกรอบแนวคิดเพื่อกำหนดตัวแปรอิสระและตัวแปรตามไว้ต่อไปนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยเกี่ยวข้องเพื่อตอบใจทฤษฎีวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย และสมมติฐานของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งได้ใช้คำถามปลายเปิดและปลายปิด โดยได้ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน และทดสอบความเที่ยง

(Reliability) ด้วยสูตรของ Cronbrach โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = 0.9545 แล้วไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มเป้าหมาย เมื่อได้รับแบบสอบถามคืนได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์

สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ประเภท คือ สถิติบรรยาย ได้แก่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และฐานนิยม (Mode) และ สถิติอนุมาน ได้แก่ χ^2 -Test โดยตั้งนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ 0.05

7. ผลการวิจัย

ในการวิจัยข้อมูลปรากฏผลการวิจัยได้ดังนี้

7.1 ความพึงพอใจที่มีต่อสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อันดับที่ 1 มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน อันดับที่ 2 มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมด้านการบริหาร อันดับที่ 3 มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมด้านการปฏิสัมพันธ์กลุ่มเพื่อน อันดับสุดท้าย คือ มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ ดังปรากฏตามตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจที่มีต่อสภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย	\bar{X}	S.D.	แปลผล
สภาพแวดล้อมด้านการบริหาร	3.65	0.871	มาก
สภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน	3.86	0.814	มาก
สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่	3.24	0.897	ปานกลาง
สภาพแวดล้อมด้านการปฏิสัมพันธ์กลุ่มเพื่อน	3.54	0.897	มาก
เฉลี่ยรวม	3.65	0.871	มาก

7.2 พัฒนาการตามหลักไตรสิกขาของนักศึกษา พบว่า นักศึกษามีพัฒนาการโดยภาพรวมทั้งสามระดับอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อันดับที่ 1 นักศึกษามีพัฒนาการตามหลักจิตตสิกขา อันดับที่ 2 นักศึกษามีพัฒนาการตามหลักปัญญาสิกขา และอันดับที่ 3 นักศึกษามีพัฒนาการตามหลักศีลสิกขา ดังปรากฏตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พัฒนาการตามหลักไตรสิกขา

สภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย	\bar{X}	S.D.	แปลผล
พัฒนาการตามหลักศีลสิกขา	3.75	0.758	มาก
พัฒนาการตามหลักจิตตสิกขา	3.92	0.746	มาก
พัฒนาการตามหลักปัญญาสิกขา	3.88	0.751	มาก
เฉลี่ยรวม	3.85	0.752	มาก

7.4 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่มีความสัมพันธ์กัน พบว่า สภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยทั้งสี่ด้าน คือ ด้านการบริหาร ด้านการเรียนการสอน ด้านอาคารสถานที่ และด้านการปฏิสัมพันธ์กลุ่มเพื่อน มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการตามหลักไตรสิกขาของนักศึกษา ดังปรากฏตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมด้านการบริหารงานกับพัฒนาการตามหลักไตรสิกขา

การบริหารงานส่งผลต่อ ความพึงพอใจ	ระดับพัฒนาการตามหลักไตรสิกขา			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
สูง	55	14	11	80
	(68.8)	(17.5)	(13.8)	(100.0)
ปานกลาง	53	46	45	144
	(36.8)	(31.9)	(31.3)	(100.0)
ต่ำ	21	68	76	165
	(12.7)	(41.2)	(46.1)	(100.0)

$$\chi^2 = 82.398, df = 4, p = 0.000$$

จากตารางที่ 3 พบว่า นักศึกษาที่มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมด้านการบริหารงานแตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการตามหลักไตรสิกขานั้นคือ นักศึกษาที่มีสภาพแวดล้อมต่างกันมีผลต่อพัฒนาการตามหลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอนกับพัฒนาการตามหลักไตรสิกขา

การเรียนการสอนส่งผลต่อ ความพึงพอใจ	ระดับพัฒนาการตามหลักไตรสิกขา			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
สูง	56	17	20	93
	(60.2)	(18.3)	(21.5)	(100.0)
ปานกลาง	50	81	43	174
	(28.7)	(46.6)	(24.7)	(100.0)
ต่ำ	23	30	69	122
	(18.9)	(24.6)	(56.6)	(100.0)

$$\chi^2 = 74.538, df = 4, p = 0.000$$

จากตารางที่ 4 พบว่า นักศึกษาที่มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอนแตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการตามหลักไตรสิกขานั้นคือ นักศึกษาที่มีสภาพแวดล้อมต่างกันมีผลต่อพัฒนาการตามหลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่กับพัฒนาการตามหลักไตรสิกขา

อาคารสถานที่ส่งผล ต่อความพึงพอใจ	ระดับพัฒนาการตามหลักไตรสิกขา			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
สูง	49	21	29	99
	(49.5)	(21.2)	(29.3)	(100.0)
ปานกลาง	57	63	35	155
	(36.8)	(40.6)	(22.6)	(100.0)
ต่ำ	23	44	68	135
	(17.0)	(32.6)	(50.4)	(100.0)

$$\chi^2 = 43.362, df = 4, p = 0.000$$

จากตารางที่ 5 พบว่า นักศึกษาที่มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่แตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการตามหลักไตรสิกขานั้นคือ นักศึกษาที่มีสภาพแวดล้อมต่างกันมีผลต่อพัฒนาการตามหลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

ตารางที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมด้านการปฏิสัมพันธ์กลุ่มเพื่อนกับพัฒนาการตามหลักไตรสิกขา

การปฏิสัมพันธ์กลุ่มเพื่อน ส่งผลต่อความพึงพอใจ	ระดับพัฒนาการตามหลักไตรสิกขา			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
สูง	78	39	13	130
	(60.0)	(30.0)	(10.0)	(100.0)
ปานกลาง	32	44	25	101
	(31.7)	(43.6)	(24.8)	(100.0)
ต่ำ	19	45	94	158
	(12.0)	(28.5)	(59.5)	(100.0)

$$\chi^2 = 109.223, df = 2, p = 0.000$$

จากตารางที่ 6 พบว่า นักศึกษาที่มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมด้านการปฏิสัมพันธ์กลุ่มเพื่อนที่ต่างกันมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการตามหลักไตรสิกขานั้นคือ นักศึกษาที่มีสภาพแวดล้อมด้านการ

ปฏิสัมพันธ์กลุ่มเพื่อนที่ต่างก็มีผลต่อพัฒนาการตามหลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

8. สรุปผลการวิจัย

8.1 นักศึกษามีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมนักศึกษาอยู่ในระดับมาก อันดับที่ 1 ด้านการเรียนการสอน อาทิ อาจารย์ผู้สอนมีความรู้ความสามารถในวิชาที่สอน เนื้อหาวิชาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ อันดับที่ 2 ด้านการบริหาร อาทิ การบริหารเน้นการเรียนรู้คู่ความคิด ผู้บริหารมีความโปร่งใสในการบริหารงาน อันดับที่ 3 ด้านการปฏิสัมพันธ์กลุ่มเพื่อน อาทิ นักศึกษาช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน อันดับที่ 4 ด้านอาคารสถานที่ อาทิ ห้องสมุดมีหนังสือเพียงพอ และทันสมัย บริเวณของมหาวิทยาลัยสะอาด สวยงาม น่าดู

8.2 นักศึกษามีพัฒนาการตามหลักไตรสิกขาอยู่ในระดับมาก อันดับที่ 1 นักศึกษามีพัฒนาการตามหลักจิตตสิกขา อาทิ รู้จักคุณค่าแห่งการกระทำของตนและผู้อื่น มีความเข้มแข็งพากเพียรในการทำกิจหน้าที่ให้สำเร็จ จิตใจร่าเริง สดชื่น เบิกบานใจ ไม่หุดห่อหรือห่อเหี่ยว อันดับที่ 2 นักศึกษามีพัฒนาการตามหลักปัญญาสิกขา อาทิ รู้คุณ รู้โทษ และผลที่จะตามมาจากการทำของตน รู้จักการดำเนินวิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงาม รอบรู้จุดหมายสูงสุดของชีวิตที่ดีงาม และรู้จักจับสาระขององค์ความรู้หรือเรื่องราว อันดับที่ 3 นักศึกษามีพัฒนาการตามหลักศีลสิกขา อาทิ มีวิธีป้องกันตนจากความชั่วและความเสื่อมเสีย พัฒนาพฤติกรรมทางกาย และวาจาได้ดีขึ้น ใฝ่มือและสมองเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันและสร้างสรรค์ และไม่ปล่อยตัวให้ลุ่มหลงมัวเมาในสิ่งที่เป็นโทษต่อร่างกาย สภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย 4 ด้าน คือ ด้านการบริหาร ด้านการเรียนการสอน ด้านอาคารสถานที่ และด้านการปฏิสัมพันธ์กลุ่มเพื่อน มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการตามหลักไตรสิกขาของนักศึกษา

9. อภิปรายผลการวิจัย

9.1 นักศึกษามีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีระดับความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยด้านต่าง ๆ เรียงจากมากไปหาน้อย คือ อันดับที่ 1 ด้านการเรียนการสอน อันดับที่ 2 ด้านการบริหาร อันดับที่ 3 ด้านการปฏิสัมพันธ์กลุ่มเพื่อน อันดับที่ 4 ด้านอาคารสถานที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกมลทิพย์ เกตุวรธนทร (2542) ได้วิจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในทัศนะของนักศึกษาปริญญาโท ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมด้านการบริหาร มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง ด้านการเรียนการสอน มีความเหมาะสมในระดับมาก ด้านการบริการทางวิชาการ มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง ด้านสังคมกลุ่มเพื่อน มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง ด้านอาคารสถานที่ มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง แต่ขัดแย้งกับงานวิจัยของพระมหาวิเศษ ปญญาวิโร (2551) ได้วิจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักศึกษา โดยภาพรวมทั้งสี่ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง โดยนักศึกษามีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยด้านการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยด้านการบริหาร ด้านการปฏิสัมพันธ์กลุ่มเพื่อน และด้านอาคารสถานที่

อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ แต่ที่เหมือนกันก็คือ ความพึงพอใจด้านการเรียนการสอน ทำให้เห็นกระบวนการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่สำคัญอยู่ในระดับต้น

9.2 นักศึกษามีพัฒนาการตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวมทั้งสามระดับอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะตามปกตินักศึกษาจะดำเนินชีวิตเฉกเช่นประชาชนทั่วไป ไม่ได้มีความสนใจในการปฏิบัติธรรมเท่าที่ควรเมื่อเข้ามาศึกษาที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้ซึ่งความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนาจึงทำให้นักศึกษามีความสนใจในการปฏิบัติธรรมมากยิ่งขึ้นทั้งที่ได้ศึกษาพุทธธรรมตามหลักสูตรและภาคปฏิบัติก่อนจบการศึกษาซึ่งกระบวนการเรียนการสอน เป็นกระบวนการที่สำคัญของสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่องค์ประกอบหลัก (หลักสูตร ผู้เรียน ผู้สอน) เป็นฝ่ายดำเนินการสอดคล้องกับแนวคิดของ **ไพฑูริย์ ลินลารัตน์** ที่ว่าจุดมุ่งหมายของกระบวนการเรียนการสอนเป็นการสร้างคนให้คนเป็นที่สมบูรณ์ (The Making of Persons) ส่วนการที่จะพิจารณาว่าคนที่สมบูรณ์เป็นอย่างไร และจะสร้างคนอย่างไรนั้น จะขึ้นอยู่กับปรัชญาแต่ละสาขางานปรัชญาเน้นเนื้อหา

10. ข้อเสนอแนะ

10.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า สภาพแวดล้อมทั้งสี่ด้าน คือ ด้านการบริหารด้านการเรียนการสอน ด้านอาคารสถานที่ และด้านการปฏิสัมพันธ์กลุ่มเพื่อนมีผลต่อพัฒนาการตามหลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ ฉะนั้นผู้บริหารมหาวิทยาลัยทั้งส่วนกลาง และวิทยาเขตกำหนดนโยบายในการพัฒนาสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและความต้องการของนักศึกษาแต่ไม่ละทิ้งความเป็นมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนาที่เน้นหลักธรรมทางพระพุทธปรัชญาตามที่ปรากฏในปณิธาน (Aspiration) ของมหาวิทยาลัยที่มุ่งเน้นให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลิตบั้งจิตให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการพระพุทธศาสนาพัฒนากระบวนการดำรงชีวิตในสังคมด้วยศีลธรรม ชี้นำและแก้ปัญหาสังคมด้วยหลักพุทธธรรมทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ซึ่งเป็นพันธกิจ (Mission Statements) ของมหาวิทยาลัยในด้านการให้บริการวิชาการทางพระพุทธศาสนาแก่สังคม ชุมชน และท้องถิ่น โดยเฉพาะวิชาการทางพระพุทธศาสนาเพื่อมุ่งเน้นการเผยแผ่พุทธธรรม การแก้ปัญหาสังคม การนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดสันติสุข การชี้นำสังคมในทางสร้างสรรค์ และการยุติข้อขัดแย้งด้วยหลักวิชาการพระพุทธศาสนา

10.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป

- 10.2.1 ควรวิจัยเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนานักศึกษาตามหลักพุทธปรัชญา
- 10.2.2 ควรวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบในการพัฒนาสภาพแวดล้อมตามแนวมงคลสูตร
- 10.2.3 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนามหาวิทยาลัยที่มีนักศึกษาเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา
- 10.2.4 ควรทำวิจัยแบบบูรณาการที่เกี่ยวกับกระบวนการในการพัฒนาสถานศึกษา

11. เอกสารอ้างอิง

กมลทิพย์ เกตุวารสุนทร. “สภาพแวดล้อมสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในทัศนะของนักศึกษาปริญญาโท”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542.

พระมหาวิเศษ ปญญาวชิโร. “สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา”. รายงานการวิจัย. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา, 2551.

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. *หลักและวิธีสอนระดับอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ : ไทยพัฒนาพานิช, 2524.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

<http://www.mbu.ac.th/index.php?option=com_content&task=view&id=61&Itemid=50>

รัชกุล ปฐมทศพร. “วารสารเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้บนโลกออนไลน์”.

<<http://www.newschool.in.th/ArticleDetailUI.aspx?ArticleID=208>>.

12. คำขอบคุณ

ผู้วิจัยขอขอบคุณสถาบันวิจัยญาณสังวร ที่สนับสนุนงบประมาณการวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ทำให้งานวิจัยสำเร็จได้ด้วยดี อาทิ พระมหาวิเศษ เสาะพบดี (ผู้ช่วยศาสตราจารย์) เป็นที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ศรีศักดิ์ สุนทรไชย ผู้เชี่ยวชาญ ช่วยชี้แนะแนวทางในการเขียนงานวิจัยและบทสรุป รายงานการวิจัย ผู้บริหาร และบุคลากร มหาวิทยาลัยทุกวิทยาเขตที่ได้ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี